

Zeszyty Naukowe Wydziału Ekonomii i Finansów
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne
Zeszyt 1 (2023)
DOI <https://doi.org/10.24136/sepia.2023.002>

Filip Górski*

Zasady międzynarodowej polityki handlowej kształtowane przez WTO

Streszczenie

W artykule omówiono politykę handlową prowadzoną przez Międzynarodową Organizację Handlu oraz jej rolę w liberalizacji handlu usługami i własnością intelektualną. Przeanalizowano ostatnią rundę negocjacji w Dausze i odpowiedziano na pytanie dlaczego nie było możliwe osiągnięcie porozumienia. Zbadana została rola Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego w międzynarodowym systemie walutowym, a także ich aktualna działalność pod kątem spełniania przez nich założonych funkcji.

Słowa kluczowe: liberalizacja, handel, spór, reformy, rozwój, polityka, współpraca, pomoc, system

WSTĘP

Światowa Organizacja Handlu to międzynarodowa organizacja z siedzibą w Genewie utworzona w lipcu 1995 roku, w celu liberalizacji międzynarodowego handlu dobrami i usługami, rozstrzygnięcia sporów dotyczących wymiany handlowej oraz przestrzegania praw własności intelektualnej. Aktualnie należą do niej 164 państwa z całego świata. Podstawą do jej utworzenia stało się Porozumienie dotyczące Rolnictwa, osiągnięte podczas negocjacji Rundy Urugwajskiej GATT w latach 1986-1999. Zawiera ono zasady handlu międzynarodowego oraz pośrednio produkcji, a także zakazuje wykorzystywania środków pozataryfowych. Pozwala natomiast państwom na swobodę działania w sektorze rolnictwa. Celem opracowania jest analiza działalności WTO w obszarze handlu, negocjacji w Dausze oraz rola i działalność Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego.

* licencjat, student studiów II stopnia, kierunek Finanse i Rachunkowość, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, Wydział Ekonomiczny, e-mail: fylypgorski@gmail.com

1. MECHANIZM ROZSTRZYGANIA SPORÓW HANDLOWYCH

Jednym z głównych osiągnięć WTO jest umocnienie Organu Rozstrzygania Sporów uprawnionego do rozwiązywania sporów handlowych i egzekwowania jego decyzji. Mechanizm rozstrzygania sporów to system z góry ustalonych zasad umożliwiających członkom WTO, bez względu na ich siłę polityczną i znaczenie gospodarcze, wnoszenie skarg w przypadku podejrzenia, że naruszone zostały zasady WTO i dochodzenie rekompensaty za takie naruszenia. Mechanizm ten przyczynił się do ograniczenia jednostronnych działań obronnych, do których państwa się wcześniej uciekały i które często prowokowały reakcje odwetowe ze strony państw będących ich celem, co prowadziło niekiedy do otwartej wojny handlowej (Iglar, 2022, s. 2). Wszedł on w życie 1 stycznia 1995 r. (Hajdukiewicz, 2004, s. 54).

Procedury rozstrzygania sporów były obecne również w ramach poprzedniego systemu GATT, ale w praktyce często nie przynosiły one efektów. Stosowanie zasady konsensusu w procesie podejmowania decyzji powodowało, że system ten był wyjątkowo podatny na zablokowanie. Pozwany kraj mógł swoim protestem przystopować przyjęcie raportu panelu, powołanego w celu przeanalizowania zasadności skargi przez Radę GATT, w efekcie raport panelu nie stawał się wiążący i strona oskarżona niemal zawsze unikała wprowadzenia rekomendacji GATT. Jedynym działaniem, jakie przysługiwało skarżącemu w tej sprawie było wystąpienie do GATT na podstawie art. XXIII Układu o zgodę na zawieszenie wobec pozostałych członków GATT takich bonifikat lub innych zobowiązań podjętych na mocy Układu, jakie uznają za adekwatne w danych okolicznościach (tzw. procedura nullifikacji). Ustalenie tych praw było jednak mozolne i długotrwałe, a GATT niechętnie pozwalał stronom na odwołanie koncesji na podstawie art. XXIII (Hajdukiewicz, 2004, s. 54).

System rozstrzygania sporów WTO służy zagwarantowaniu, że silniejsi członkowie nie mają przewagi nad słabszymi, i określa jasne przepisy dotyczące środków odwetowych. Organ Apelacyjny obecnie w praktyce nie istnieje, ponieważ jego członkom wygasł mandat, a wolne stanowiska nie zostały obsadzone. Aby zaradzić tej sytuacji, UE wraz z 22 członkami WTO zaproponowała inicjatywę w postaci alternatywnego mechanizmu zwanego tymczasowym arbitrażem odwoławczym, w skład którego wchodzi 10 arbitrów wysłuchujących odwołań od sprawozdań panelu WTO (Iglar, 2022, s. 2).

Uzgodnienie ws. zasad i procedur (DSU) formułuje w art. 3 ogólne zasady, które leżą u podstaw systemu. Są to: zasada szybkiego rozstrzygnięcia sporów (ust. 2 i 3), zasada zadowalającego rozstrzygnięcia (ust. 4), zasada pozytywnego rozwiązania sporu, tj. rozwiązania akceptowanego przez strony (ust. 7), zasada domniemania szkodliwości naruszenia zobowiązań (ust. 8), zasada dobrej wiary państw członkowskich WTO (ust. 10). Wspomniane zasady korespondują z celami hierarchicznie wymienionymi w art. 3 ust. 7 Uzgodnienia. Tekst Uzgodnienia wyraźnie wskazuje, że głównym celem mechanizmu rozwiązywania sporów jest osiągnięcie pozytywnego rozwiązania sporu. Najbardziej pożądanym jest osiągnięcie

rozwiązania wzajemnie akceptowalnego dla stron sporu i pozostającego w zgodzie z DSU. W sytuacji, gdy osiągnięcie porozumienia nie jest możliwe, celem mechanizmu rozwiązywania sporów jest doprowadzenie do wycofania środków będących przyczyną sporu, jeśli zostaną one uznane za niezgodne z postanowieniami którekolwiek z porozumień wymienionych. Rekompensata powinna mieć zastosowanie jedynie wówczas, gdy niezwłoczne wycofanie środka jest niewykonalne i będzie tymczasowym rozwiązaniem do czasu wycofania środka niezgodnego z porozumieniem wymienionym. Natomiast ostatecznym rozwiązaniem, jakie Uzgodnienie zapewnia stronie odwołującej się do procedury rozstrzygania sporów, jest możliwość zawieszenia stosowania koncesji lub wykonania innych zobowiązań wynikających z porozumień wymienionych w sposób dyskryminacyjny w stosunku do drugiej strony, niemniej jednak z zastrzeżeniem zatwierdzenia takich działań przez DSB (art. 3 ust. 7 DSU) (Lankosz, 2013, s. 89).

Od czasu utworzenia WTO Unia Europejska należy do stron najczęściej korzystających z systemu rozstrzygania sporów. W latach 1995–2022 Unia zaangażowana była w 201 sporów, przy czym w 110 przypadkach występowała w charakterze strony skarżącej, a w 91 – strony pozwanej. W 216 innych sprawach złożyła wnioski o przyznanie statusu strony trzeciej, który umożliwia członkom WTO monitorowanie sporów między innymi stronami. UE reprezentowana przez Komisję Europejską często dąży również do udoskonalenia i doprecyzowania umów WTO, wnosząc do zespołów orzekających i Organu Apelacyjnego o wydanie orzeczeń (Igeler, 2022, s. 2).

Parlament Europejski bacznie obserwuje przebieg sporów, w które zaangażowana jest UE. Komisja Handlu Międzynarodowego Parlamentu Europejskiego prezentuje swoje stanowisko w sprawie sporów handlowych, przedstawiając sprawozdania, organizując wysłuchania publiczne i składając pytania ustne do Komisji i Rady. Miało to miejsce na przykład w sporze pomiędzy UE a Stanami Zjednoczonymi dotyczącym Airbusa i Boeinga (Igeler, 2022, s. 2).

2. RUNDA DAUHAŃSKA I PÓŹNIEJSZY ROZWÓJ WYDARZEŃ

W 2001 r. członkowie WTO rozpoczęli rundę ambitnych wielostronnych negocjacji handlowych zwanych rundą dauhańską lub dauhańską agendą rozwoju. Jej głównym celem jest uznanie rozwoju za podstawowy element światowego systemu handlu. Negocjacje dauhańskie dążą do zwiększenia roli krajów rozwijających się i podniesienia ich zdolności do czerpania korzyści z handlu międzynarodowego oraz pomocy im w zwalczaniu ubóstwa (Igeler, 2022, s. 2,3).

Runda dauhańska jest ostatnim cyklem negocjacji handlowych w ramach WTO. Członkowie WTO podjęli zobowiązanie na rzecz znacznej poprawy dostępu do rynku oraz stopniowego wycofywania wszelkich form subsydiów wywozowych w ramach łącznego wsparcia wewnętrznego będącego przyczyną zakłóceń handlowych, z uwzględnieniem konieczności przyznania rozwijającym się krajom zróżnicowanego, specjalnego traktowania.

Dauhańska agenda rozwoju opiera się na zasadzie jednolitego pakietu i nadal trwa. Negocjacje utknęły jednak w martwym punkcie w ważnych obszarach, głównie związanych z dostępem do rynku. Największe rozbieżności dotyczą stanowisk ważnych krajów wschodzących i krajów lub bloków przemysłowych co do metod przekształcania międzynarodowego systemu handlu (Igeler, 2022, s.3).

UE wsparła rozpoczęcie szeroko zakrojonej i ambitnej rundy negocjacji, ponieważ uznała to za najlepszy sposób zapewnienia wszystkim uczestnikom wzrostu gospodarczego i korzyści z rozwoju oraz umożliwienia niezbędnych kompromisów. Pomimo usilnych starań wielu uczestników (w tym zwłaszcza UE) pomysłne zakończenie całego procesu negocjacji wydaje się jednak nieosiągalne (Igeler, 2022, s. 3). Niemożliwe jednak nie istnieje.

17 czerwca 2022 r. po ponad 20 latach negocjacji na 12. konferencji ministerialnej WTO osiągnięto historyczne porozumienie w sprawie zniesienia niezgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju dotacji w sektorze rybołówstwa. Jest to pierwsze w historii wielostronne porozumienie skupiające się na zrównoważonym rozwoju i pierwsze nowe porozumienie WTO od 2013 r. Porozumienie stanowi kluczowy krok w kierunku zapewnienia, aby dotacje dla rybołówstwa służyły głównie zrównoważonemu rozwojowi i nie powodowały szkód w oceanach i zasobach rybnych, ponieważ są one niezbędne, aby społeczności nadbrzeżne na całym świecie mogły przetrwać (Igeler, 2022, s. 3).

Ponadto uzgodniono konkretne kolejne kroki w kierunku reformy WTO, wśród których znajduje się przywrócenie organizacji roli arbitra rozstrzygającego spory. Ogłoszono również deklarację ministerialną w sprawie reakcji WTO na pandemię i gotowości na przyszłe pandemie, a także zatwierdzono zwolnienie z niektórych obowiązków w zakresie własności intelektualnej w odniesieniu do szczepionek przeciwko COVID-19. We wspólnej reakcji na obecną dramatyczną sytuację żywnościową wynikającą z rosyjskiej napaści na Ukrainę członkowie WTO zgodzili się na ograniczenie restrykcji wywozowych i wyłączenie z takich ograniczeń zakupów humanitarnych Światowego Programu Żywnościowego. Ponadto osiągnięto porozumienie w sprawie przedłużenia moratorium na cła w handlu elektronicznym do następnej konferencji ministerialnej WTO (Igeler, 2022, s. 3).

W następstwie inicjatywy UE niektórzy członkowie potwierdzili swoją solidarność z Ukrainą. UE wspierała również dalszą współpracę w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu. Konferencja Parlamentarna ds. WTO, która jest wspólnym przedsięwzięciem Parlamentu Europejskiego i Unii Międzyparlamentarnej, regularnie oferuje możliwość konstruktywnego uczestnictwa. Parlament kilkakrotnie wzywał do wznowienia negocjacji, podkreślając wagę rundy dauhańskiej dla światowego handlu i rozwoju gospodarczego (Igeler, 2022, s.3).

Parlament jest również ściśle zaangażowany w negocjacje porozumień o bardziej ograniczonym zakresie, jak trwające negocjacje w sprawie handlu elektronicznego. Uczestniczy w konferencjach ministerialnych WTO jako część delegacji

UE. Parlament nadal śledzi rozwój sytuacji w WTO, w szczególności działania podjęte w następstwie ostatniego 12. posiedzenia ministerialnego WTO, które odbyło się 12–17 czerwca 2022 r (Igler, 2022, s.4).

3. UNIA EUROPEJSKA I WTO

Od zakończenia drugiej wojny światowej UE odgrywa główną rolę w rozwoju międzynarodowego systemu handlu. Obecnie UE rozważa możliwość unowocześnienia WTO (Igler, 2022 s. 4).

Podobnie jak GATT (a następnie WTO), UE powstała z myślą o usuwaniu barier celnych i wspieraniu handlu między państwami członkowskimi. Jednolity rynek UE wzorowano po części na zasadach i praktykach GATT. Unia zawsze należała do głównych propagatorów skutecznego handlu międzynarodowego opartego na zasadach praworządności. Taki system pomaga zapewnić przedsiębiorstwom z UE dostęp do rynków zagranicznych na sprawiedliwych zasadach, przez co wspiera wzrost gospodarczy zarówno w danym kraju, jak i w państwach trzecich, zwłaszcza w krajach słabiej rozwiniętych (Igler, 2022 s.4).

Unia Europejska jest jednym z największych graczy na arenie światowego handlu będąc drugim największym eksporterem i importerem towarów na świecie – tylko Chiny eksportują więcej towarów, a Stany Zjednoczone więcej importują. UE jest natomiast światowym liderem w handlu usługami (GUS, 2022).

Wspólna polityka handlowa UE należy do obszarów, w których Unia posiada pełne i wyłączne kompetencje. Innymi słowy, UE występuje w WTO w charakterze jednolitego podmiotu reprezentowanego przez Komisję, a nie państwa członkowskie. W imieniu wszystkich 27 państw członkowskich. Komisja negocjuje umowy handlowe i broni interesów UE przed Organem Rozstrzygania Sporów WTO. Komisja składa Radzie i Parlamentowi regularne sprawozdania i zasięga ich opinii w sprawie treści wielostronnych dyskusji i strategii ich prowadzenia. Na mocy Traktatu z Lizbony Rada i Parlament są współustawodawcami i mają takie samo prawo do decydowania w sprawach związanych z handlem międzynarodowym (Igler, 2022 s. 4). Za pośrednictwem WTO UE stara się również wspierać stosowanie wielostronnych ram negocjacji handlowych w celu uzupełnienia negocjacji dwustronnych. Impas, w jakim znalazła się runda dauhańska, oraz fakt, że inni partnerzy handlowi preferują umowy dwustronne, zmusiły UE do częściowej rewizji długoterminowej strategii i powrotu do negocjacji dwustronnych i regionalnych. Obecny impas w WTO świadczy również o tym, że w ciągu ostatnich 20 lat międzynarodowy system handlu diametralnie się zmienił. System ewoluuje, a nowe podmioty – zasadniczo kraje w okresie transformacji i kraje rozwijające się – odgrywają w tym procesie kluczową rolę. Liberalizacja międzynarodowego systemu handlu okazała się korzystna dla niektórych krajów rozwijających się, przynosząc im bezprecedensowy trwały wzrost gospodarczy. UE jest w pełni świadoma tych zmian i wskazuje na konieczność wyjścia poza dotychczasową logikę negocjacji oraz wypróbowania bardziej nowoczesnego podejścia wobec rosnącej roli kwestii regulacyjnych w porównaniu z kwestią taryf (Igler, 2022 s. 4).

4. KONFERENCJA PARLAMENTARNA DS. WTO

Konferencja Parlamentarna ds. WTO jest wspólnym przedsięwzięciem Parlamentu Europejskiego i Unii Międzyparlamentarnej, mającym wspierać demokrację na szczeblu międzynarodowym przez uzupełnienie wielostronnej współpracy w sprawach handlowych o aspekt parlamentarny (Igeler, 2022 s.5).

Pierwsze formalne posiedzenie parlamentarzystów w WTO odbyło się w grudniu 1999 r. na konferencji ministerialnej WTO w Seattle. W 2001 r. Parlament i Unia Międzyparlamentarna połączyły siły i zorganizowały posiedzenie parlamentarne podczas konferencji WTO w Ad-Dausze. Posiedzenie to dało podstawy do utworzenia Konferencji Parlamentarnej ds. WTO. Konferencja stanowi forum, na którym parlamentarzyści z całego świata mogą wymieniać się poglądami, informacjami i doświadczeniami dotyczącymi handlu międzynarodowego. Uczestnicy monitorują działania WTO, propagują skuteczność i sprawiedliwość w WTO, wspierają przejrzystość jej procedur, działają na rzecz doskonalenia dialogu między rządami, parlamentami a społeczeństwem obywatelskim, wpływają na kierunek rozmów w WTO oraz rozwijają potencjał parlamentów krajowych w sprawach dotyczących handlu międzynarodowego. Konferencja Parlamentarna ds. WTO odbywa się podczas konferencji ministerialnych WTO. Z powodu pandemii nie udało się jednak zorganizować spotkania na 12. konferencji ministerialnej z uwagi na jej ograniczone ramy (Igeler, 2022 s. 5) Konferencja ta została zorganizowana w dniach 12-15 czerwca 2022.

W czasie 12. konferencji ministerialnej WTO były i nadal będą konieczne kompromisy, w celu pokojowego kształtowania rzeczywistości – wykorzystania możliwości ekonomicznych w celu poprawy warunków życia dla wszystkich.

Do kluczowych osiągnięć należy zaliczyć:

- Mandat do reform WTO.
- Deklarację w sprawie odpowiedzi na pandemię oraz decyzję w sprawie zawieszenia porozumienia TRIPS COVID-19 w ramach WTO.
- Deklarację w sprawie bezpieczeństwa żywnościowego oraz porozumienie w sprawie zwolnienia zakupów żywności z zakazów lub ograniczeń eksportowych w ramach Światowego Programu Żywnościowego (WFP).
- Decyzja w sprawie przedłużenia moratorium na handel elektroniczny oraz plan pracy dotyczący zasad handlu elektronicznego (e-commerce).
- Porozumienie w sprawie dotacji dla rybołówstwa (Pelz, 2022).

5. ROLA MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO

Międzynarodowy Fundusz Walutowy, to międzynarodowa instytucja finansowa, której siedziba znajduje się w Waszyngtonie. Jej angielska nazwa to International Monetary Fund. Został on utworzony na podstawie międzynarodowej umowy, która została zawarta w Bretton Woods w USA 22 lipca 1944 roku. Działalność operacyjną Fundusz rozpoczął zaś w roku 1947. Polska była wśród krajów założycielskich Funduszu, jednak wystąpiła z niego w 1950 roku, by powrócić w

1986. Kwota członkowska, czyli udział Polski w funduszu wynosi 4,095,4 mln. SDR zaś siła głosów to 0,84% całkowitej ich liczby. Art. I. definiuje cele MFW w sposób następujący:

- Popieranie międzynarodowej współpracy walutowej poprzez stałą instytucję, wyposażoną w aparat dla konsultacji i współdziałania w międzynarodowych sprawach walutowych. Ułatwianie rozwoju i zrównoważonego wzrostu wymiany międzynarodowej, przyczynianie się przez to do popierania i utrzymywania wysokiego poziomu zatrudnienia i dochodu realnego oraz do rozwijania zasobów produkcyjnych wszystkich członków, jako naczelnych zadań polityki gospodarczej.
- Przyczynianie się do stałości walut, utrzymywanie uporządkowanych stosunków walutowych pomiędzy członkami i unikanie deprecjacji walut w celach konkurencyjnych. Pomaganie w tworzeniu wielostronnego systemu regulowania należności w zakresie bieżących transakcji pomiędzy członkami i w usuwaniu ograniczeń dewizowych, które hamują wzrost handlu światowego.
- Wzmaganie ufności członków przez stawianie do ich dyspozycji środków Funduszu, przy odpowiednim zabezpieczeniu, i umożliwianie im w ten sposób korygowania szkodliwych odchyłeń ich bilansów płatniczych, bez uciekania się do środków oddziałujących ujemnie na pomyślność gospodarki krajowej lub światowej.
- Skracanie, zgodnie z powyższym, czasu trwania i zmniejszanie stopnia braku równowagi w bilansach płatniczych członków w obrotach światowych. (Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, zawarta w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r. (DZ.U. z 1948 r. Nr 40 poz. 290).

Obecnie Międzynarodowy Fundusz Walutowy pełni 3 istotne funkcje:

- regulacyjną – polegającą na nadzorowaniu stosowanych przez kraje członkowskie ograniczeń walutowych i przestrzegania reguł kursowych
- kredytową – MFW dostarcza pomocy finansowej zadłużonym krajom członkowskim, które w zamian zobowiązane są do dokonywania reform ekonomicznych i innych działań stabilizujących.
- konsultacyjną – realizowaną przez szereg usług konsultacyjnych i współpracę krajów członkowskich (GUS)

MFW ma jedną, zasadniczą misję. Jest to zagwarantowanie stabilności międzynarodowego systemu walutowego. Fundusz realizuje to założenie poprzez dwie podstawowe działalności, a mianowicie działalność nadzorczą oraz kredytową (<https://www.walutomat.pl>).

Artykuł 4 statutu Funduszu określa „mandat nadzorczy” MFW, który zakłada, że instytucja nadzoruje międzynarodowy system walutowy, aby zapewnić

jego jak najlepsze funkcjonowanie. Każdy kraj członkowski ma obowiązek udostępniania Międzynarodowemu Funduszowi Walutowemu niezbędne dane do sprawowania nadzoru przez Fundusz. Nadzór ten jest sprawowany w formie dwustronnej oraz wielostronnej. Podstawowy instrument formy dwustronnej nadzoru, to cykliczna, a najczęściej coroczna kontrola gospodarek krajów członkowskich. Oprócz tego MFW przeprowadza przeglądy systemów finansowych w gospodarkach krajów członkowskich w ramach programu Financial Sector Assessment Program (FSAP), który został zainicjowany przez MFW oraz Bank Światowy (<https://www.walutomat.pl>).

Mandat nadzorczy został określony w art. IV statutu, zgodnie z którym Fundusz sprawuje nadzór nad międzynarodowym systemem walutowym w celu zapewnienia jego skutecznego funkcjonowania. Każdy kraj członkowski jest zobowiązany udostępniać MFW dane niezbędne do sprawowania nadzoru. Nadzór Funduszu prowadzony jest w dwóch formach: nadzoru dwustronnego oraz wielostronnego. Podstawowym instrumentem nadzoru dwustronnego są cykliczne (najczęściej doroczne) przeglądy gospodarek krajów członkowskich w ramach art. IV Statutu Funduszu. Ponadto MFW przeprowadza przeglądy systemów finansowych gospodarek państw członkowskich w ramach programu *Financial Sector Assessment Program (FSAP)*, który zainicjowany został przez Fundusz wraz z Bankiem Światowym w 1999 r. Podstawowymi instrumentami nadzoru wielostronnego są natomiast cykliczne raporty publikowane przez Fundusz (Ministerstwo Finansów, <https://www.gov.pl>):

- *World Economic Outlook*,
- *Global Financial Stability Report*,
- *Fiscal Monitor*.

MFW oferuje pomoc kredytową krajom, które mają problem ze zrównoważeniem bilansu płatniczego. Wysokość kredytu udzielanego danemu krajowi zależy od kwoty udziału tego kraju w MFW. Istnieje kilka podstawowych porozumień pożyczkowych, a mianowicie (MF, <https://www.gov.pl>):

- porozumienie pożyczkowe stand-by;
- instrument finansowy rozszerzonego wsparcia;
- elastyczna linia kredytowa;
- ostrożnościowa linia płynnościowa;
- instrument szybkiego reagowania;

Struktura organizacyjna MFW:

Strukturę organizacyjną MFW tworzą trzy organy:

- Rada Gubernatorów,
- Rada Wykonawcza oraz
- Dyrektor Zarządzający. Dyrektor Zarządzający jest wybierany przez Radę Wykonawczą i jej przewodniczy. Obecnie funkcję tę sprawuje Kristalina Georgieva.

Rada Gubernatorów (ang. *Board of Governors*) jest najwyższym organem MFW. Składa się z gubernatorów i ich zastępców wyznaczanych przez kraje członkowskie. Gubernatorami są najczęściej ministrowie finansów lub prezesi banków centralnych. Do wyłącznej kompetencji Rady Gubernatorów należy podejmowanie najważniejszych decyzji, w szczególności w sprawach przyjęcia nowych członków, zmian kwot udziałowych oraz alokacji jednostek rozliczeniowych Funduszu - specjalnych praw ciągnięcia (ang. *Special Drawing Rights – SDR*). Gubernatorem Polski w MFW jest Minister Finansów.

Rada Wykonawcza (ang. *Executive Board*) odpowiada za bieżącą działalność Funduszu oraz podejmuje decyzje dotyczące przyznania pomocy kredytowej oraz zatwierdza okresowe przeglądy realizowanych przez kraje członkowskie programów dostosowawczych. W skład Rady Wykonawczej wchodzi 24 dyrektorów wykonawczych oraz Dyrektor Zarządzający (ang. *Managing Director*). Kraje będące największymi udziałowcami Funduszu posiadają własnych dyrektorów wykonawczych. Są to: Stany Zjednoczone, Japonia, Chiny, Niemcy, Francja, Wielka Brytania i Arabia Saudyjska. Pozostałe kraje tworzą grupy - konstytuanty, w ramach których dyrektorzy wyłaniany są w drodze wyborów. (<https://www.gov.pl/web/finanse/miedzynarodowy-fundusz-walutowy-miedzynarodowe-instytucje-finansowe>).

6. BANK ŚWIATOWY

Bank Światowy jest międzynarodową instytucją finansową o zasięgu światowym, powołaną do życia w lipcu 1944r., która zrzesza członków ze 187 krajów. Najważniejszym jego celem jako wyspecjalizowanej agencji Organizacji Narodów Zjednoczonych jest walka z ubóstwem w krajach słabo rozwiniętych oraz wspieranie trwałego, długofalowego wzrostu gospodarczego przez udzielanie długoterminowych pożyczek, gwarancji oraz poprzez doradztwo i pomoc analityczną. Środki na realizację tych celów pozyskiwane są głównie z emisji średnio- i długoterminowych obligacji na rozwiniętych rynkach kapitałowych.

Niektóre pożyczki Banku Światowego finansują zmiany w strukturze gospodarczej krajów w celu osiągnięcia większej stabilności, efektywności i orientacji pro-rynkowej. Bank Światowy udziela również „pomocy technicznej”, czy doradztwa fachowego, aby pomóc rządowi zwiększyć efektywność konkretnych sektorów gospodarki i związanych z tym celów rozwoju gospodarczego.

Pierwsze zatwierdzone przez Bank Światowy pożyczki pomogły sfinansować zniszczone przez wojnę gospodarki Europy Zachodniej. Dzisiaj Bank Światowy udziela pożyczek rozwijającym się krajom Afryki, Azji, Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Afryki Północnej, Środkowego Wschodu i Europy.

Najważniejsze zakresy działalności Banku to:

- Inwestowanie w ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony zdrowia i edukacji
- Działania na rzecz ochrony środowiska

- Stymulowanie rozwoju sektora prywatnego
- Wzmacnianie zdolności działania rządów różnych państw
- Promowanie reform gospodarczych

Pierwotną misją Banku Światowego była pomoc w odbudowie krajów po zakończeniu II wojny światowej, dlatego jego oficjalna pełna nazwa brzmi Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju. Wypełnienie owej pierwotnej misji nasunęło konieczność ponownego ustalenia strategicznych priorytetów. Obecnie za najważniejsze w działalności instytucji uznawane są zadania skoncentrowane między innymi na ogólnym wsparciu zrównoważonego rozwoju gospodarczego, implementacji przemian strukturalnych, stabilizacji makroekonomicznej, redukcji zadłużenia zagranicznego, rozbudowie szeroko rozumianej infrastruktury, działań antykorupcyjnych oraz budowie społeczeństwa obywatelskiego.

Bank Światowy wspólnie z innymi organizacjami wspiera działania na rzecz poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej w skali światowej, wynikiem czego do priorytetów jego działania należą również: walka z ubóstwem, poprawa edukacji, promocja równouprawnienia oraz wzmocnienie roli kobiet, redukcja śmiertelności wśród dzieci, walka z epidemiami HIV/AIDS i innymi groźnymi chorobami, ochrona środowiska naturalnego oraz wsparcie globalnego partnerstwa na rzecz rozwoju świata, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb krajów rozwijających się. Wszystkie te elementy mogą pośrednio lub bezpośrednio wpływać na wymianę handlową pomiędzy krajami. Przykładami mogą być walka z ubóstwem, epidemiami HIV/AIDS i innymi groźnymi chorobami. Jeśli kraj zostanie zobligowany do spłaty dużego zadłużenia, przekraczającego jego aktualne możliwości dochodowe, to odbywałoby się to kosztem miejscowej ludności, czyli społeczeństwa, gdyż władze nie mogłyby zaspokoić bieżących podstawowych potrzeb obywateli tego kraju. Wystąpienie kryzysu ekonomicznego w krajach rozwijających może mieć niszczycielskie działanie w stosunku do biednych ludzi. Dlatego dla Banku Światowego istotnym celem do realizacji i zarazem podstawową przesłanką jego działalności jest walka z ubóstwem (Bałka, 2011, s. 101-102).

Należy wspomnieć jeszcze o edukacji. Wspieranie edukacji to nie tylko walka z powszechnym analfabetyzmem, czyli brakiem umiejętności pisania i czytania, który występuje na przykład dość powszechnie w krajach afrykańskich. Objęcie obywateli danego kraju szerszymi ramami edukacji przyczynia się bezpośrednio do wzrostu świadomości potrzeb mieszkańców, powiększenia dostępnych zasobów oraz polepszenia zachodzących procesów gospodarowania. Dzięki racjonalnemu gospodarowaniu i pomocy wykwalifikowanych menedżerów i personelu Banku Światowego można efektywniej wykorzystywać dostępne zasoby naturalne poprzez nowoczesne zarządzanie, a w konsekwencji zaspokoić w części lub całości potrzeby własne, a także krajów sprowadzających importowane towary. Aktywne działania, które podejmuje Bank Światowy, mają charakter uzupełniający politykę MFW (Bałka, 2011, s. 102).

Polska była krajem założycielem BŚ; wystąpiła z Banku w 1950r., a ponownie stała się członkiem w 1986r. po wpłaceniu kwoty udziałowej. Koordynatorem współpracy Polski z BŚ jest prezes NBP.

Rodzaje pomocy kredytowej dla Polski:

- pomoc bezzwrotna np. szkolenia, konsultacje, doradztwo w zakresie tworzenia podstaw gosp. rynkowej, dotacje dla regionów słabo rozwiniętych
- umarzanie długów
- ułatwianie dostępu do rynków międzynarodowych
- bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Bank Światowy zapewnia pomoc techniczną i doradztwo w zakresie polityki (usługi niekredytowe) oraz pomoc finansową mającą na celu wspieranie rozwoju gospodarki rynkowej w Polsce, stymulowanie stałego wzrostu gospodarczego oraz udzielenie Polsce pomocy w przygotowaniach do członkostwa w Unii Europejskiej. Program współpracy Banku z Polską opracowywany jest na podstawie konsultacji z rządem i społeczeństwem obywatelskim.

7. KRYTYKA MIĘDZYNARODOWEGO FUNDUSZU WALUTOWEGO

W październiku 2021 roku w Międzynarodowym Funduszu Walutowym wybuchł skandal. Sprawującej wówczas urząd dyrektor Funduszu Kristalinie Georgiewej podczas jej pracy w Banku Światowym zarzucano wywieranie presji w trakcie pracy nad raportem „Doing Business”, aby Chiny wypadły w nim korzystniej. Wynikało to z dokumentu przedstawionego przez firmę WilmerHale. Oskarżona zaprzeczyła stawianym jej zarzutom, wysyłając do zarządu stosowne oświadczenie.

Powszechny odbiór działań Banku Światowego jest zróżnicowany. Z jednej strony wiele krajów (w tym Polska, która w latach 1990-2018 otrzymała środki w łącznej kwocie 7,1 mld USD) uzyskało na przestrzeni lat wielomiliardowe pożyczki, które pozytywnie wpłynęły i nadal wpływają na wzrost gospodarczy. Z drugiej, często pojawiają się głosy, że działalność instytucji, zwłaszcza w najbardziej ubogich krajach afrykańskich i azjatyckich, przynosi skutek odwrotny od zamierzonego. Nie zmienia to jednak faktu, że Bank Światowy jako jedna z największych światowych organizacji odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu polityki XXI wieku (Business Insider, 2021).

Międzynarodowy system walutowy – zespół układów, reguł, instytucji, zasad i zwyczajów, które określają warunki i sposoby funkcjonowania pieniądza w sferze stosunków międzynarodowych (Zabielski, 2002, s.35).

Instytucje i mechanizmy międzynarodowego systemu walutowego podlegają ciągłym zmianom pod wpływem czynników politycznych i ekonomicznych. Dostosowują się do zmieniających się warunków w gospodarce światowej, chroniąc przed negatywnymi efektami zakłóceń walutowych i płatniczych. System jest elastyczny przez długi czas, a jednocześnie krótkookresowo stabilny. Powstanie międzyna-

wego systemu walutowego nie odbywa się w warunkach izolacji, lecz jest oparte na doświadczeniach poprzedniego okresu. (Zabielski, 2002, s.36).

Przyjmując jako podejście badawcze analizę systemową można stwierdzić, że międzynarodowy system walutowy składa się z dwóch grup elementów (Drabowski, 1986, s.215):

1. narodowych i międzynarodowych instytucji
2. zasad systemu dotyczących:
 - a. światowego pieniądza,
 - b. wymienialności walut,
 - c. funkcjonowania kursów walutowych,
 - d. instrumentów wyrównywania bilansu płatniczego

PODSUMOWANIE

Należy zwrócić uwagę na to, że w aspekcie systemowym międzynarodowy system walutowy nie jest prostą sumą tych elementów składowych, lecz funkcjonuje jako spójna całość. Przykładowo, nie można stworzyć nowego światowego pieniądza bez uwzględnienia warunków wymiany walut na ten pieniądz, czy nie określając instytucji odpowiedzialnej za jego emisję. Tylko w harmonijnie funkcjonującym systemie możliwa jest realizacja podstawowych celów jego istnienia.

Idea przyświecająca działaniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego jest słuszna, z uwagi na określone, przyświecające mu cele, jednak nie jest on odpowiednio skutecznie zarządzany ze względu na wspomniane afery i kontrowersje z tym związane. Okoliczności te nadszarpnęły wizerunek organizacji i zmniejszyły jej wiarygodność na arenie międzynarodowej. Właśnie z uwagi na międzynarodowy charakter, Fundusz powinien cechować się nienaganną renomą wśród wszystkich krajów członkowskich, a finansowe afery nie powinny mieć miejsca w światowej organizacji finansowej.

Równie szlachetna idea przyświeca działalności Banku Światowego, który stara się rozwiązywać najpoważniejsze problemy współczesnego świata oraz oferuje zarówno finansowe wsparcie, jak i pomoc polityczną krajom członkowskim. Istotną kwestią w przypadkach obydwu organizacji jest odpowiednie jej zarządzanie, które powinno być powierzone jak najbardziej kompetentnym do tego osobom. Międzynarodowy system walutowy natomiast jest narzędziem powstałym w celu ułatwienia międzynarodowej wymiany pieniądza, zapewnienia jak najprostszej i najpłynniejszej wymiany walut, co pomaga rozwijać międzynarodową wymianę towarów i usług.

BIBLIOGRAFIA

1. Białka, Cz. (2011), *Rola instytucji światowych w wymianie handlowej pomiędzy krajami*, Studenckie Prace Prawnicze, Administracyjne i Ekonomiczne, Nr 10.
2. Drabowski E. (1986), *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne i finansowe*, PWE, Warszawa.
3. Główny Urząd Statystyczny, Statystyka międzynarodowa, Instytucje, organizacje międzynarodowe, <https://www.stat.gov.pl>
4. GUS, <https://stat.gov.pl/gospodarka-europejska>
5. GUS, <https://www.gov.pl/web/finanse/miedzynarodowy-fundusz-walutowy-miedzynarodowe-instytucje-finansowe>.
6. Hajdukiewicz A. (2004), *Mechanizm rozstrzygania sporów WTO na przykładzie konfliktu między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską wokół stosowania hormonów w produkcji zwierzęcej*, Zeszyty Naukowe, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Nr 639.
7. <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/makroekonomia/bank-swiatowy-jedna-z-najwazniejszych-organizacji-miedzynarodowych/1lngm97>.
8. <https://www.money.pl/gospodarka/skandal-w-mfw-szefowa-funduszu-oskarzona-o-dzialanie-na-korzysc-chin-6692624128174720a.html>.
9. <https://www.walutomat.pl/poradnik/czym-rola-miedzynarodowego-funduszu-walutowego>.
10. Lankosz K. (2013), *Rozstrzyganie sporów w ramach WTO w świetle współczesnego prawa międzynarodowego – wybrane zagadnienia*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego.
11. Ministerstwo Finansów, Międzynarodowe instytucje finansowe, <https://www.gov.pl>.
12. Ministerstwo Finansów, *Międzynarodowy Fundusz Walutowy*, <https://www.gov.pl>.
13. Parlament Europejski <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/161/unia-europejska-a-swiatowa-organizacja-handlu>.
14. Pelz S. (2002), Bernard Lange o wynikach konferencji WTO: organizacja stara ale jara, S&D, <https://www.socialistsanddemocrats.eu/pl/newsroom/bernd-lange-o-wynikach-konferencji-wto-organizacja-stara-ale-jara> (dostęp 21.01.2023)
15. Umowa o utworzeniu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, zawarta w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r. (DZ.U. z 1948 r. Nr 40 poz. 290).
16. Zabielski K. (2002), *Finanse międzynarodowe*, PWN, Warszawa.

The Principles of International Trade Policy Shaped by the WTO

Abstract

Paper discussed the trade policy making by the World Trade Organization and its role in trade in services and intellectual property liberalization. Analyzed most recent round of negotiations in Doha and answered the question why reaching an agreement wasn't possible. The role of the International Monetary Fund and the World Bank in the international monetary system was examined, as well as their current activities for the fulfillment of their intended functions.

Keywords: liberalization, trade, dispute, reforms, development, policy, cooperation, help, system